

ข้อความเบื้องต้น

กฎหมายอาญา เป็นกฎหมายที่ด้วยความผิดและโทษอาญา การกระทำผิดอาญา เป็นการกระทำที่กระทบกระเทือนความสงบสุขของสังคมส่วนรวม จึงเป็นความจำเป็นที่รัฐจะต้องตรากฎหมายอาญาขึ้นใช้บังคับเพื่อให้บุคคลรู้ว่า การกระทำอย่างไรเป็นความผิด และเมื่อกระทำผิดกฎหมายแล้วผู้นั้นจะได้รับผลร้ายคือ โทษตามที่กฎหมายบัญญัติไว้อย่างไร โทษจึงเป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นของกฎหมายอาญา กฎหมายใดถ้าไม่มีสภาพบังคับคือโทษ กฎหมายนั้นย่อมไม่ใช่กฎหมายอาญา เมื่อกฎหมายอาญาได้แก่บรรดากฎหมายทั้งหลายที่บัญญัติถึงความผิด และกำหนดโทษแล้ว กฎหมายอาญาจึงไม่ได้หมายถึงเฉพาะประมวลกฎหมายอาญาเพียงฉบับเดียว แต่ยังมีหมายถึงบรรดากฎหมายอื่น ๆ ที่บัญญัติถึงความผิดและกำหนดโทษไว้ด้วย ตัวอย่าง เช่น พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 65 บัญญัติว่า "ผู้โคผลิด นำเข้า หรือส่งออกซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท ๑ ต้องระวางโทษจำคุกตลอดชีวิต ฯลฯ" จะเห็นได้ว่าพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษได้บัญญัติการกระทำที่เป็นความผิด และมีบทกำหนดโทษไว้ จึงเป็นกฎหมายอาญาฉบับหนึ่งเหมือนกัน

การกระทำผิดกฎหมายอาจ เป็นความผิดกฎหมายอาญาก็ได้ หรืออาจเป็นความผิดกฎหมายแพ่งก็ได้ กฎหมายอาญาระบุถึงหน้าที่ของเอกชนที่มีต่อสังคมในวันที่จะต้องกระทำการ หรือละเว้นการทำการตามที่กฎหมายบัญญัติไว้และเป็นกฎหมายมหาชน ส่วนกฎหมายแพ่งระบุถึงสิทธิและหน้าที่ของเอกชนที่มีอยู่ระหว่างกัน และเป็นกฎหมายเอกชน สภาพบังคับของกฎหมายแพ่ง มีลักษณะบางประการที่ใกล้เคียงกับโทษซึ่งเป็นสภาพบังคับของกฎหมายอาญา ตัวอย่าง เช่น การกระทำละเมิด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 ศาลมีอำนาจบังคับให้ผู้กระทำละเมิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายจากการละเมิดนั้น การให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนนี้เป็นสภาพบังคับของกฎหมายแพ่งที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับโทษปรับซึ่งศาลมีอำนาจ

(ณ)

สั่งให้จำเลยชำระค่าปรับต่อศาลเมื่อจำเลยกระทำผิดอาญา ดังนั้น การที่จะพิจารณาว่าสภาพบังคับของกฎหมายใดเป็นโทษจะต้องพิจารณาให้ได้รับความครบถ้วนในสาระสำคัญของโทษในข้อที่ว่าต้องเป็นสภาพบังคับของกฎหมายที่ศาลใช้บังคับแก่ผู้กระทำผิดอาญา

เนื้อหาของกระบวนวิชากฎหมายอาญา 2 เป็นการศึกษาเรื่องโทษ และวิธีการเพื่อความปลอดภัยทั้งในด้านทฤษฎีและการบังคับใช้ ขั้นตอนการลงโทษ การนำวิธีการเพื่อความปลอดภัยมาใช้ร่วมกับโทษ เพื่อรักษาความสงบสุขและความปลอดภัยของสังคมส่วนรวม ตลอดจนวิธีการเพิ่มโทษ ลดโทษ การเปลี่ยนโทษระยะสั้น การรอกการกำหนดโทษ และรอกการลงโทษ การระงับสิทธิลงโทษและวิธีการเพื่อความปลอดภัย ดังจะได้อธิบายตามลำดับในบทต่อไป

ส่วนที่ 1 โทษอาญา

บทที่ 1

วัตถุประสงค์ของการลงโทษ

กฎหมายอาญา บัญญัติขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อขจัดการกระทำที่ไม่เป็นที่พึงปรารถนาของสังคม และปกป้องคุ้มครองความสงบสุข และความปลอดภัยให้กับสังคม แม้ว่ากฎหมายอาญาจะมีใช้มาตรการเพียงอย่างเดียวที่ใช้ในการป้องกันการกระทำผิดและรักษาความสงบสุข การให้การศึกษา การอบรมสั่งสอนให้อยู่ในกรอบของขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม ให้อุทิศแก่ความดี ความซื่อ ตลอดจนหลักคำสอนของศาสนาเหล่านี้ ต่างก็มีส่วนในการช่วยป้องกันการกระทำผิดได้เช่นกัน แต่ขณะเดียวกันการลงโทษอาญาแก่ผู้กระทำความผิดยังนับได้ว่าเป็นมาตรการสำคัญที่จะช่วยรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมได้

วัตถุประสงค์ของการลงโทษ ⁽¹⁾ เดิมการลงโทษผู้กระทำความผิด มีวัตถุประสงค์ในการแก้แค้นทดแทนให้สาสมกับการกระทำผิด ต่อมาเมื่อสังคมได้วิวัฒนาการขึ้น วัตถุประสงค์ในการลงโทษก็ได้มีการพัฒนาขึ้นโดยเพิ่มวัตถุประสงค์ในการป้องกัน แก้ไข คัดนิสัย วัตถุประสงค์ต่าง ๆ นี้ บางประการคำนึงถึงลักษณะ และสภาพของความผิด บางประการคำนึงถึงตัวผู้กระทำความผิด บ้างก็คำนึงถึงสังคมทั่วไปเป็นส่วนรวม วัตถุประสงค์ในการลงโทษอาจมีน้ำหนัก

1. Wayne R. LaFare, Austin W. Scott, Jr., *Criminal Law*, (West Publishing Co. 1972). p.22 - 24.

ในการใช้แตกต่างกันตามกาลและความเหมาะสมของสภาพสังคม หรือเหตุการณ์ในแต่ละห้องที่ เช่น ในห้องที่ซึ่งมีการกระทำผิดร้ายแรงเกิดขึ้นมาก ก็ลงโทษหนักไปในทางข่มขู่เพื่อให้คนอื่นเกรงกลัวไม่กล้ากระทำความผิดเช่นนั้น วัตถุประสงค์ของการลงโทษมีดังต่อไปนี้ คือ

1. **เพื่อแก้แค้นทดแทน (Retribution)** การแก้แค้นทดแทนเป็นวัตถุประสงค์ในการลงโทษที่เก่าแก่ที่สุด และยังคงสืบต่อมาจนถึงปัจจุบันนี้ ทั้งนี้เพราะวิสัยปุถุชนธรรมดาทั่วไปย่อมมีความรู้สึกโกรธแค้นเมื่อถูกผู้อื่นประทุษร้ายและต้องการที่จะตอบแทนให้สาสมเพื่อผ่อนคลายความรู้สึกของตน พิจารณาในแง่ทฤษฎีแล้ว การแก้แค้นทดแทนไม่สมควรจะนำมาเป็นหลักเกณฑ์ในการลงโทษ เพราะไม่ได้ให้ประโยชน์ในการแก้ไขผู้กระทำความผิด หรือป้องกันมิให้มีการกระทำความผิดขึ้นอีกในอนาคต ซึ่งถือว่าเป็นวัตถุประสงค์หลักในการลงโทษในปัจจุบันนี้ แต่ในทางปฏิบัติแล้ว การที่จะยกเลิกวัตถุประสงค์ข้อนี้เป็นไปได้ยากมาก เนื่องจากผู้บัญญัติกฎหมายก็คิผู้ใช้กฎหมายก็คิ หรือผู้รักษากฎหมายก็คิ ต่างก็เป็นปุถุชนธรรมดา ที่มีความรู้สึกนึกคิด มีจิตใจเมื่อจะบัญญัติกฎหมาย หรือพิพากษาลงโทษ ก็มักจะคำนึงถึงวัตถุประสงค์ในการแก้แค้นทดแทนอยู่บ้าง

2. **เพื่อข่มขู่หรือป้องปราม (Deterrence)** วัตถุประสงค์ของการลงโทษข้อนี้มี 2 ประการ คือ

2.1 เพื่อเป็นตัวอย่างให้คนทั่วไปเกิดความเกรงกลัว ไม่กล้ากระทำความผิด มิฉะนั้นจะต้องถูกลงโทษเช่นเดียวกัน

2.2 เพื่อเป็นการข่มขู่ผู้กระทำความผิดเองให้เกิดความเข็ดหลาบไม่กล้าทำผิดอีก การลงโทษตามวัตถุประสงค์ข้อนี้ เป็นลักษณะการมองไปในอนาคต ดังนั้นการกำหนดโทษที่ลง จึงมีความรุนแรงมากกว่าผลร้ายที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำความผิด เพื่อเป็นการขู่ให้คนเกรงกลัว ซึ่งเป็นการยากที่จะวัดระดับความกลัวของคนได้ว่าลงโทษหนักแค่ไหนคน

จึงจะกลัว จึงทำให้รู้สึกว่าการลงโทษตามวัตถุประสงค์นี้ไม่ค่อยจะเป็นธรรมกับผู้กระทำผิด นอก
จากนั้นในกรณีที่ผู้กระทำผิดเพราะมีเหตุบันดาลโทสะ หรือกระทำผิดโดยประมาท ซึ่งผู้กระทำ
อาจไม่มีเวลาไตร่ตรองผลดีผลเสียของการกระทำ หรือแม้แต่การกระทำผิดของมีอาชีพที่ได้รับ
การฝึกฝนมาอย่างชำนาญแล้ว การลงโทษเพื่อข่มขู่แทบจะไม่มีผลต่อการกระทำผิดดังกล่าวเลย

3. เพื่อปรับปรุงแก้ไขหรือทัศนีย (Rehabilitation) หรือ

การลงโทษตามวัตถุประสงค์นี้มีความมุ่งหมาย เจาะจงเฉพาะตัวผู้กระทำผิด
ไม่มีผลต่อบุคคลอื่นโดยตรง เป็นการทำให้ผู้กระทำผิดรู้สึกสำนึกไม่ย่อกรกระทำผิดอีก และมีความ
สามารถยับยั้งใจตนไม่ให้กระทำผิดได้ วิธีการลงโทษแบบนี้ นำเอาวิธีการฝึกฝนอบรม การฝึก
อาชีพ การอบรมจิตใจ มาใช้ควบคู่กับการลงโทษ เพื่อให้ผู้นั้นเปลี่ยนแปลงแนวความประพฤติให้
ดีขึ้น สามารถกลับไปอยู่ในสังคมได้อย่างปลอดภัย

4. เพื่อป้องกัน (Prevention) มีจุดมุ่งหมายในการป้องกันตัวผู้

กระทำผิด ไม่ให้มีโอกาสไปกระทำผิดซ้ำอีก อาจเป็นการตัดโอกาสอย่างถาวรเช่น การลงโทษ
ประหารชีวิต การลงโทษจำคุกตลอดชีวิต หรืออาจจะเป็นการตัดโอกาสชั่วคราวโดยการเอาตัว
ไปคุมขังไว้ชั่วคราวระยะเวลาหนึ่ง ผลเสียของการลงโทษตามวัตถุประสงค์ คือไม่ได้มุ่งที่จะปรับปรุง
แก้ไขผู้กระทำผิด จึงอาจทำให้ผู้ต้องโทษไม่ได้รับการอบรมด้านจิตใจ เกิดความรู้สึกเกลียดชัง
แค้นเคือง และเป็นปฏิปักษ์ต่อสังคม ซึ่งจะช่วยเหลือผลักดันให้หวนกลับไปกระทำผิดอีกเมื่อพ้นโทษ
แล้ว